

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОГО РЕГІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

TRANSFORMATION'S MODERNIZATIONAL DETERMINANTS OF SOCIAL AND TERRITORIAL SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF NEW REGIONALISM FORMATION IN UKRAINE

У статті на основі генезису наукової думки щодо поняття «модернізація» дано авторське визначення модернізації економіки регіонів, під яким слід розуміти не тільки інноваційно-технологічне оновлення засобів виробництва, а й цивілізаційно-суспільний, революційно-прогресивний та незворотний процес, який включає розроблення та запровадження нових підходів до розвитку суспільно-територіальних систем та нових методів соціально-економічного регулювання на регіональному рівні. Серед інституціональних детермінант становлення нового регіоналізму в Україні та трансформації суспільно-територіальних систем необхідно виділити процес децентралізації владних повноважень. Модернізаційною детермінантою трансформації суспільно-територіальних систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні здатна виступати децентралізація. Децентралізація влади має бути поштовхом до модернізації регіональних суспільних систем, а також розроблення та впровадження нових стратегій розвитку регіонів за умов урахування механізмів децентралізації.

Ключові слова: становлення нового регіоналізму, модернізація, детермінанти, суспільно-територіальна система.

В статті на основі генезису наукової думки щодо поняття «модернізація» дано авторське визначення модернізації економіки регіонів. Під даним поняттям слід розуміти не тільки інноваційно-технологічне оновлення засобів виробництва, а й цивілізаційно-суспільний, революційно-прогресивний та незворотний процес, який включає розроблення та запровадження нових підходів до розвитку суспільно-територіальних систем та нових методів соціально-економічного регулювання на регіональному рівні. Серед інституціональних детермінант становлення нового регіоналізму в Україні

і трансформації суспільно-територіальних систем необхідно виділити процес децентралізації владних повноважень. Модернізаційною детермінантою трансформації суспільно-територіальних систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні здатна виступати децентралізація. Децентралізація влади має бути поштовхом до модернізації регіональних суспільних систем, а також розроблення та впровадження нових стратегій розвитку регіонів за умов урахування механізмів децентралізації.

Ключевые слова: становление нового регионализма, модернизация, детерминанты, общественно-территориальная система.

In the article, the author's definition of the region's economy modernization was given on the basis of the scientific thought genesis regarding the concept of "modernization", which should be understood not only innovation and technological updating of means of production, but also civilization-social, revolutionary-progressive and irreversible process, which includes development and introduction of new approaches to the development of socio-territorial systems and new methods of socio-economic regulation at the regional level. It is necessary to highlight the process of power decentralization among the institutional determinants of the new regionalism formation in Ukraine and the transformation of socio-territorial systems. Decentralization can be a modernizing deterministic transformation of socio-territorial systems in the context of the new regionalism formation in Ukraine. Decentralization of power should be an impetus for the modernization of regional social systems, as well as the development and implementation of new strategies for the development of regions, subject to the consideration of decentralization mechanisms.

Key words: formation of new regionalism, modernization, determinants, social and territorial system.

УДК 330.3:338.49

Тульчинський Р.В.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту і публічного адміністрування
Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая

Постановка проблеми. Становлення нового регіоналізму в Україні вимагає прийняття рішень владними структурами різного рівня з урахуванням науково-методичного підґрунтя, що сприятиме модернізації економіки регіонів та країни у цілому. Дослідження еволюції та основних положень теорій регіонального розвитку дає можливість сформулювати концептуальні підходи, механізми, інструменти модернізаційних детермінант становлення нового регіоналізму в Україні. Метою становлення нового регіоналізму є підвищення рівня життя населення регіонів шляхом модернізації економіки регіонів.

Становлення нового регіоналізму в Україні вимагає пошуку інституціональних та управлін-

ських детермінант, спроможних сприяти вирішенню складних соціально-економічних проблем, забезпечити сталий розвиток регіональних суспільних систем та національної економіки у цілому. На заміну традиційним підходам, які могли забезпечити сталий розвиток у минулому, сьогодні необхідними є розроблення та впровадження підходів, здатних сприяти модернізації економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед іноземних дослідників, які досліджують питання нового регіоналізму, необхідно відзначити: В. Барнза, М. Кітінга, П. Кука, Л. Ледебура, Дж. Лонгліна, Дж. Луфліна, Дж. МакКомби, Ч.Ф. Сейбла, М. Сеттерфілда, М. Сторпера, А. Харрелла, Б. Хет-

тне Д. Цейтлін та ін. Питанням модернізації економіки присвячено роботи: В. Айзарда, Т. Райнера, Дж. Паелінка, П. Нійкемпа та ін.

У дослідженні становлення нового регіоналізму в Україні слід відзначити роботи вітчизняних учених: М. Бутко, Б. Бураковського, Є. Василькова, С. Вовканича, А. Власюка, В. Геєця, М. Гетьманчука, А. Гриценка, Б. Данилишина, В. Ємельянова, А. Жицького, В. Загорського, І. Зварича, В. Кравцова, Н. Мирної, С. Пирожкова, С. Романюка, В. Сиденка, Л. Семіва, О. Чугріної, Г. Щедрової та ін.

Питанням модернізації економіки України, у тому числі на регіональному рівні, присвячено роботи А. Амоші, В. Геєця, А. Гриценка, Я. Жаліла, Ю. Кіндзерського, В. Кононенка, В. Ляшенка, В. Полтеровича, В. Попова, М. Рогози, С. Тульчинської, Л. Шаблистої та ін.

Але необхідно зазначити, що, незважаючи на значний науковий доробок учених, які займаються означеною проблематикою, питання становлення нового регіоналізму в Україні під впливом модернізаційних детермінант трансформації суспільно-територіальних систем залишаються недостатньо розробленими та потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення модернізаційних детермінант трансформації суспільно-територіальних систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні.

Для досягнення поставленої мети у статті було проаналізовано поняття «модернізація економіки», дано авторське визначення поняття «модернізація економіки регіонів», обґрунтовано модернізаційні детермінанти становлення нового регіоналізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. До економічних концепцій, що описують модернізацію, необхідно віднести теорії М. Вебера, Е. Дюркгейма, О. Конта, Г. Спенсера, Ф. Тьонніса та ін. Генезис наукової думки щодо концепції модернізації розглядає модернізацію як процес перетворення традиційного аграрного виробництва на індустріальне з погляду трансформації системи суспільного відтворення.

Саме поняття «модернізація» з англійської мови перекладається як «осучаснення», а з французької – як «новітній».

В Енциклопедії інновацій зазначено, що «модернізація – це зміна, вдосконалення чогонебудь до сучасних вимог, надання минулому невластивих йому сучасних рис» [1, с. 349].

Західні вчені Б. Чарльтон та П. Андрас тлумачать поняття модернізації як «процес, за якого спільнота, яка мешкає на певній території, стикається зі швидкими і/або повільними змінами традиційних політичних, економічних, соціальних та культурних інститутів, що, своєю чергою, призводить до виникнення принципово нових інститутів»

[7, с. 85]. Тобто науковці вважають, що модернізація – це процес, який супроводжується заміщенням у суспільстві певної території традиційних інститутів та виникненням нових норм, правил, цінностей, груп тощо.

Розвиток наукової думки сприяє розгляду модернізації як процесу, що забезпечує еволюційну трансформацію розвитку суспільного виробництва та перехід від індустріального розвитку до постіндустріального, чому сприяють інтеграційні процеси та становлення парадигми нового регіоналізму, що, своєю чергою, неможливо без здійснення інституціональних та управлінських детермінант його становлення.

Зазвичай модернізацію розглядають:

- по-перше, у прикладному сенсі як удосконалення, доведення об'єкта до певних нових вимог і норм, у тому числі технічних, до відповідних показників якості;

- по-друге, в історико-філософському сенсі як певний процес макрорівня, що супроводжується переходом традиційного суспільства до новітнього.

Модернізація – це завжди процес, який супроводжується економічними, політичними, соціальними, інституційними змінами, спрямований на мобілізацію ресурсів для досягнення певних конкурентних переваг [5, с. 27].

Поняття «модернізація економіки» увійшло в науковий обіг досить давно і стало широко вживаним поняттям, але при цьому, як зазначає В. Ляшенко, з думкою якого ми погоджуємося, «про конкретний зміст якого найчастіше вже навіть і не замислюються ті, хто його вживає. До того ж, на жаль, успіхи в справі модернізації як економіки країни загалом, так і її регіонів зокрема поки мінімальні: економіка продовжує функціонувати переважно на базі радянського виробничого потенціалу, дещо оновленого за рахунок використання сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій» [3, с. 7].

На думку академіка М.Є. Рогози та О.К. Кузьменко, виділяють три типи модернізації, а саме:

- імітаційна модернізація, що включає в себе регульовану та стихійно-корпоративну модернізацію; об'єднуючим є те, що вона здійснюється за рахунок упровадження позичених інновацій, тобто таких, за яких було сплачено інноваційну ренту; у цілому призводить до наздоганяючого типу соціально-економічного розвитку;

- креативна модернізація, що проводиться за рахунок власних нововведень, під час продажу за кордон, за якими отримують рентний дохід; призводить до випереджаючого типу соціально-економічного розвитку;

- комбінована, що об'єднує два попередні типи модернізації [4, с. 76].

До причин, що вимагають модернізацію економіки регіонів та національної економіки у цілому,

можна віднести не тільки незадовільний стан основних засобів, а й зростаючу міжнародну конкуренцію, що підвищує вимоги щодо здатності економічного простору регіонів адаптуватися до мінливих умов господарювання, пов'язаних із глобалізаційними змінами.

Модернізація суспільно-територіальних систем розглядається через призму різних сценаріїв розвитку регіонів, але об'єднуючим є необхідність модернізації системи управління та проведення адміністративних реформ в Україні.

На нашу думку, модернізацію економіки регіонів слід розуміти не тільки як інноваційно-технологічне оновлення засобів виробництва, а й розглядати як революційно-прогресивний, цивілізаційно-суспільний та незворотний процес, який включає розроблення та запровадження нових підходів до розвитку суспільно-територіальних систем та нових методів соціально-економічного регулювання на регіональному рівні.

Своєю чергою, модернізація економіки регіонів призводить до збалансованості та пропорційності використання чинників виробництва, оновлення економічних, соціальних, культурних взаємовідносин, формування ефективних регіональних та міжрегіональних зв'язків, нівелювання регіональних диспропорцій та асиметричності соціально-економічного розвитку регіонів, передумов розширеного відтворення самоорганізації господарського життя на певній території.

Модернізація призводить до надання регіонам нових властивостей на основі оновлення форм, методів та принципів господарювання з використанням нових виробничо-технологічних та інформаційних засобів і прийомів, які трансформують відносини в регіональних суспільно-територіальних системах та економіці країни у цілому.

Як зазначають автори колективної монографії «Інституційні фактори стійкого розвитку регіональних соціально-економічних систем» за редакцією В.П. Решетило, «регіональний розвиток має бути орієнтований на майбутні геополітичні умови, тобто йдеться про стратегічну адаптацію, що досягається за допомогою модернізації економічного простору регіонів. Ураховуючи всю важливість модернізації регіональних економічних систем, слід зазначити, що дані процеси повинні ґрунтуватися на реалізації правових, економічних, соціальних, культурно-моральних основ суспільства» [2, с. 111].

Отже, серед інституціональних детермінант становлення нового регіоналізму в Україні та модернізації регіональних суспільних систем необхідно виділити процес децентралізації владних повноважень. Процес подолання інституційних, соціально-економічних та морально-психологічних перешкод розвитку регіонів сьогодні є нагальною вимогою часу, що сприятиме станов-

ленню нового регіоналізму. Децентралізація влади має бути поштовхом до модернізації регіональних суспільно-територіальних систем, а також розроблення та впровадження нових стратегій розвитку регіонів за умов урахування механізмів децентралізації [6, с. 32].

Децентралізація владних повноважень сприятиме:

- налагодженню взаємозв'язків та взаємоузгодженості інтересів регіонів із загальнонаціональними інтересами;
- підвищенню ступеня довіри населення до влади;
- використанню можливостей кожного регіону визначити безпосередню участь у вирішенні міжрегіональних проблем з урахуванням наявних соціально-економічних проблем та регіональних потреб для більш ефективного міжрегіонального обміну національними ресурсами.

Децентралізація державної влади виступає детермінантою становлення нового регіоналізму, одним з основних шляхів комплексної реформи системи державного управління в Україні та має велике значення у модернізації регіональних суспільно-територіальних систем, підвищенні ефективності всього процесу управління та соціально-економічного розвитку регіонів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на нашу думку, модернізацію економіки регіонів слід розуміти не тільки як інноваційно-технологічне оновлення засобів виробництва, а й розглядати як революційно-прогресивний, цивілізаційно-суспільний та незворотний процес, який включає розроблення та запровадження нових підходів до розвитку суспільно-територіальних систем та нових методів соціально-економічного регулювання на регіональному рівні. Серед інституціональних детермінант становлення нового регіоналізму в Україні та модернізації регіональних суспільно-територіальних систем необхідно виділити процес децентралізації владних повноважень.

Модернізаційною детермінантою трансформації суспільно-територіальних систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні здатна виступати децентралізація.

Подальших досліджень вимагають методологічні засади становлення нового регіоналізму за умов задіяння та врахування модернізаційних детермінант становлення нового регіоналізму в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Енциклопедія інновацій / за ред. Р. Дяківа. К.: Міжнародна економічна фундація, 2012. 599 с.
2. Інституційні фактори стійкого розвитку регіональних соціально-економічних систем: монографія / В.П. Решетило, Г.В. Стадник, І.А. Островський та ін.; за заг. ред. В.П. Решетило; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2013. 241 с.

3. Ляшенко В.И. Модернизация экономики и концептуальные подходы к исследованию структурных трансформаций старопромышленных регионов. Структурные трансформации старопромышленных регионов Украины; ИЭП НАН Украины. Донецк, 2013. 412 с.

4. Рогоза М.Є., Кузьменко О.К. Модернізація економіки України у контексті неоіндустріальних перетворень. Вісник економічної науки України. 2017. № 1. С. 78–83.

5. Тульчинська С.О. Інтелектуально-інноваційна модернізація економіки України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. К.: НТУУ «КПІ», 2009. 488 с.

6. Тульчинський Р.В. Децентралізація як чинник модернізації економіки регіональних суспільних систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2018. Вип. 21. С. 30–35.

7. Charlton B., Andras P. The Modernization Imperative. Imprint Academic: Exeter, UK, 2003. P. 85.